

پژوهشی در حدود و کیفیت
ممانعت شارع از روزه
زهرا سادات حسینی

www.ketab.ir

پژوهشی در حدود و کیفیت

ممانعت شارع از روزه

زهراسادات حسینی

انتشارات فجر طاهها

چاپ اول، ۱۴۰۰

۱۰۰۰ نسخه

ویراستار علمی و ادبی: زهراسادات حسینی

طرح جلد: استودیو ملکوت

لیتوگرافی: بارزنگ

چاپ و صحافی: سپیدار

شابک: ۹۷۸-۶۳۲-۹۸۳۳۱-۱-۷

۶۰۰/۰۰۰ ریال

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

www.ketab.ir

انتشارات فجر طاهها: میدان انقلاب، نرسیده به ۱۲ فروردین،

ساختمان ۳۱۰، واحد ۱۱۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۴۸۲۰۴۵ / ۰۲۱۶۶۹۵۹۱۳۸

ایمیل: info@booktaha.com

سرشناسه: حسینی، زهراسادات، ۱۳۵۵-

عنوان و نام پدیدآور: پژوهشی در حدود و کیفیت ممانعت

شارع از روزه/زهراسادات حسینی.

مشخصات نشر: تهران: فجر طاهها، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۲۲ص. : ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۳۲-۹۸۳۳۱-۱-۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۵-۱۲۱.

موضوع: روزه (اسلام)

موضوع: Islam-- Religious aspects-- Fasting

رده‌بندی کنگره: R۸۷۸۴

رده‌بندی دیویی: ۶۱۳/۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۹۹۹۰۱

فهرست مطالب

پیشگفتار / ۹

فصل اول: کلیاتی در باب روزه / ۱۱

۱- معنا شناسی واژگان تحقیق / ۱۳

۲- تاریخچه روزه / ۱۶

۳- فضیلت ماه رمضان / ۱۷

۴- فضیلت و امتیاز روزه از سایر عبادات / ۱۹

۵- علت وجوب روزه / ۲۲

۶- شرایط صحت روزه / ۲۴

فصل دوم: کیفیت و حدود ممانعت شارع از روزه در سفر / ۲۷

گفتار اول: ادله وجوب افطار روزه در سفر / ۲۹

۱- دلیل قرآنی / ۲۹

۲- دلیل روایی / ۳۱

گفتار دوم: اجمالی از شروط افطار روزه در سفر / ۳۴

۱- طی کردن مسافت شرعی / ۳۵

۲- قصد پیمودن مسافت / ۳۸

۳- استمرار قصد / ۳۸

۴- قطع نشدن سفر / ۳۹

۵- مباح بودن سفر / ۴۰

۶- شغل نبودن سفر / ۴۱

۷- خانه به دوش نبودن / ۴۲

۸- رسیدن به حد ترخص / ۴۳

فصل سوم: کیفیت و حدود ممانعت شارع از روزه توأم با حرج / ۴۵

گفتار اول: تبیین قاعده نفی حرج / ۴۷

۱- رابطه عسر و حرج / ۴۷

۲- مبنای قاعده نفی حرج / ۴۹

۳- دلالت قاعده نفی حرج / ۵۰

۴- تفاوت رفع حرج با رخصت شرعی / ۵۰

۵- ترخیصی یا عزیمتی بودن نفی حرج / ۵۱

۶- شخصی یا نوعی بودن حرج / ۵۴

گفتار دوم: بررسی افراد مشمول حرج / ۵۶

۱- افرادی که قادر به تحمل تشنگی نیستند / ۵۶

۲- افرادی که قادر به تحمل گرسنگی نیستند / ۶۲

۳- افراد دارای مشاغل سخت / ۶۴

فصل چهارم: کیفیت و حدود ممانعت شارع از روزه توأم با ضرر / ۶۹

گفتار اول: تبیین قاعده لا ضرر / ۷۱

۱- مفاد قاعده لا ضرر / ۷۱

۲- تفاوت ضرر با حرج / ۷۵

۳- ترخیصی یا عزیمتی بودن لا ضرر / ۷۵

۴- شخصی یا نوعی بودن ضرر / ۷۶

گفتار دوم: بررسی افراد مشمول ضرر / ۷۸

۱- افراد بیمار / ۷۸

۲- حامل مقرب / ۸۲

۳- مرضعه قلیل اللبن / ۸۳

فصل پنجم: ملاک تشخیص عذر و نحوه جبران آن / ۸۷

گفتار اول: معیار تشخیص حدوث و زوال عذر / ۸۹

۱- خوف ضرر / ۸۹

۲- شک در ضرر / ۹۲

۳- خطا در تشخیص ضرر / ۹۲

گفتار دوم: وجوب قضا پی از رفع عذر / ۹۴

۱- قضای روزه بانوان / ۹۴

۲- قضای روزه بیماران / ۹۷

۳- قضای روزه سالمندان / ۹۹

۴- قضای روزه تقيّه کننده / ۱۰۳

۵- قضای روزه میت / ۱۰۳

پرسش و پاسخ پزشکی / ۱۰۵

کتابنامه / ۱۱۵

پیشگفتار

فریضه روزه یکی از پنج رکنی است که پایه و اساس دین مبین اسلام بر آن بنا شده است و یکی از بهترین شیوه‌های تمرین تقوا و رشد و تعالی معنوی می‌باشد. با وجود اهمیت و فضیلت روزه‌داری، گاهی خداوند برای تمرین و ممارست تقوا، خط سیر دیگری برای محک بندگی ترسیم می‌کند و در شرایط خاصی عمومیت وجوب آن را برای بعضی از مکلفین برداشته و در شرایط خاصی دستور ترک آن را می‌دهد.

در این پژوهش سعی شده به دسته‌بندی این مکلفین و شرح وظایف و جزئیات احکام شرعی آنها پردازیم. با طرح بحث عزیمت و رخصت که یکی از مباحث مهم در شناخت و استنباط احکام شرعی است به سراغ کسانی رفته‌ایم که وجوب فعلی روزه از آنها برداشته شده و ترک روزه برایشان الزامیست. حیض، نفاس و سفر با شرایطی که خواهد آمد، از موانع صحت روزه و از الزامات ترک آن هستند. گروه بعد، افرادی هستند که به دلایل مختلف، روزه گرفتن برایشان سختی و حرج دارد. گروه دیگر هم افرادی هستند که به دلایلی همچون بیماری یا بارداری و شیردهی، روزه برایشان ضرر دارد. در پایان نیز به معیار تشخیص عذر و تکلیف شرعی مکلف پس از زوال آن پرداخته‌ایم.

به طور کلی ممانعت از روزه به دو حالت سلامت و بیماری محدود می شود. بر این اساس مکلفین در شرایط تقیه، سفر، عسر و حرج و ضرر بر ترک روزه رخصت داشته و یا ملزم شده اند. حالت دیگر افطار، شامل بیمارانی می شود که روزه برایشان به طور قطعی و یا ظنی ضرر دارد. در این پژوهش از دو قاعده فقهی لا حرج و لا ضرر برای پرداختن به موضوع استفاده شده و افراد مشمول قاعده و شرایط آنها مطرح می شود. همچنین با بهره مندی از روایات، ملاک تشخیص حدوث و زوال عذر و نحوه جبران ترک روزه در ماه رمضان برای هر کدام از صاحبان عذر بیان می شود.